

ความสัมพันธ์ระหว่างการกล่อมเกลาทางการเมือง
กับวัฒนธรรมทางการเมือง*
RELATIONSHIPS BETWEEN POLITICAL SOCIALIZATION
AND POLITICAL CULTURE

พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)

Phra Silasak SUmato (Buntong)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi-et Campus, Thailand.

บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิเศษ

Bunyarit Petwisit

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: phrasilasak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการกล่อมเกลาทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมือง จากการศึกษาพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อการเมือง ซึ่งนำไปสู่การสร้างบุคลิกภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม การกล่อมเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ โดยมีตัวแทนของสังคมที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลา อาทิ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา ศาสนา เป็นต้น เพื่อให้บุคคลทราบถึงคุณธรรม อุดมคติ บรรทัดฐาน และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองกับสังคมการเมืองในเชิงจิตวิทยา ที่สังคมต้องการปลูกฝังให้เป็นอุดมการณ์ของสมาชิกในสังคมตามบริบทของแต่ละสังคมการเมือง

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, การกล่อมเกลาทางการเมือง, วัฒนธรรมทางการเมือง

* Received 3 March 2019; Revised 10 April 2019; Accepted 15 May 2019

Abstract

This article is intended to explain the relationship between political socialization and political culture. The study was found that political socialization and political culture influenced the behavior of the people expressed around politics, which leads to the creation of both direct and indirect personality. Socialization is a social process that makes a person's personality the way society wants by having social agents such as; families, groups of friends, institutional education, religious, etc., to allow people knowing the virtues, ideals, norms, and traditions used in their society. According to political culture is the relationship between members of political society and political society in psychology which society wants to instill into attitude for members in society according to the context of each political society.

Keywords: Relationship, Political Socialization, Political Culture

บทนำ

การกล่อมเกลາทางการเมืองเป็นยุทธวิธีที่สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้ ทศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นถัดไป โดยที่หากมิได้มีกระบวนการเช่นนี้แล้ว สมาชิกใหม่ของระบบการเมืองโดยส่วนใหญ่ที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ก็จะต้องค้นหาแบบแผนของความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ด้วยความสำคัญเช่นนี้ การกล่อมเกลາทางการเมืองจึงช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ (Easton, David and Dennis, Jack, 1969) เพราะเป็นกระบวนการที่บุคคลสร้างความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งดำเนินการสืบทอดโดยผ่านทางหน่วยตัวแทนต่าง ๆ ในสังคม ที่จะทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้ถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับการเมืองที่เหมาะสมได้ (Langton, Kenneth P., 1969) ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ของประชาชนนั่นเอง (Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell, 1966)

นอกจากนี้ การกล่อมเกลາทางการเมืองยังอาจมีบทบาทช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ขึ้นมาเองก็ได้เช่นเดียวกัน เมื่อบริบทของสังคมการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองมีหน้าที่สำคัญที่สอดคล้องประสานกับวัฒนธรรมทางการเมือง และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับหนึ่ง อันหมายถึง การสร้าง การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข และการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติต่อไป

กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง

ความหมายของ “กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง” (Political Socialization) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายและแสดงแนวคิดไว้ดังนี้

สมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้สรุปว่า กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบต่อ แนวคิด การกระทำ พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่ส่งไปยังสมาชิกที่อยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดการรักษา เรียนรู้ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549)

บรรจง กลิ่นสงวน ให้ความเห็นว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอด ความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมืองจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ที่มีฐานะเป็นผู้รับการถ่ายทอด โดยมีผลให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความโน้มเอียงความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกับผู้ถ่ายทอด (บรรจง กลิ่นสงวน, 2547)

อีสตัน และ เดนนิส กล่าวว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง หรือความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งในสังคม เพื่อช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบปรับตัวจนสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ (Easton, David and Dennis, Jack, 1969)

รูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง (Political Socialization)

พฤทธิสาณ ชุมพล กล่าวถึงการกล่อมเกลາทางการเมืองว่ามีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองตามบทบาทในการกล่อมเกลາทางการเมือง คือ

1. กลุ่มที่ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยเฉพาะ เช่น พรรคการเมือง ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางการเมือง เพื่อระดมกำลังและผลักดันนโยบายสู่การนำไปปฏิบัติ

2. กลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์มิใช่ทางการเมือง แต่ใช้ศึกษาทางการเมือง เช่น กลุ่มศาสนา อาสาสมัคร มูลนิธิ

3. กลุ่มที่ไม่ได้ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมือง และไม่ทำการอบรมกลุ่มเกลาทางการเมืองอย่างเป็นทางการ หากแต่บางครั้งทำโดยไม่รู้ตัว เช่น สมาคมกีฬา

4. ประสบการณ์ทางการเมือง การได้สัมผัสกับการเมืองโดยตรง ย่อมมีผลต่อการสร้างทัศนคติและค่านิยมทางการเมือง เป็นโอกาสที่บุคคลจะได้ทดสอบบทเรียนที่ได้เรียนรู้มาผ่านตัวแทนต่าง ๆ มาพิสูจน์กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

5. สื่อมวลชน (Mass media) ได้เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองมากขึ้น อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ล้วนเป็นตัวการที่ทำให้การสื่อสารที่เกี่ยวกับการเมืองทางการเมือง จากรัฐบาลถึงประชาชน หรือจากคนกลุ่มหนึ่งถึงอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนในสังคม สามารถถ่ายทอดไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) กระบวนการชนิดนี้ถือว่าได้เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมกับมนุษย์เข้าด้วยกัน กล่าวคือ การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นตัวที่ดึงเอาวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมากมาย (Political Ideology) (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2547)

สิทธิพันธ์ พุทธหนู ให้ทัศนะว่า สถาบันกล่อมเกลาทางสังคมและการเมือง หรือ ตัวแทน (Agents) ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในกระบวนการขัดเกลาทางการเมือง มีดังต่อไปนี้

1. สถาบันครอบครัว การขัดเกลาขั้นปฐมภูมิจะเกิดขึ้นในครอบครัวเครือญาติ ในขั้นนี้เด็กหรือเยาวชนจะเริ่มเรียนรู้ถูกผิดตามความหมายของวัฒนธรรมนั้น รวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมบางประการ อันเป็นแบบแผนในการแสดงบทบาทที่เหมาะสมสำหรับวัยและเพศของตน การกล่อมเกลาการเมืองที่แจ้งชัดเกิดขึ้นน้อยมาก แต่แนวการวิเคราะห์ทางจิตวิทยาจะเน้นว่าครอบครัวมีความสำคัญมาก เพราะหลายสิ่งหลายอย่างที่คุณคนได้เรียนรู้จากครอบครัว จะได้รับการถ่ายทอดสู่บทบาททางการเมืองต่อไปด้วย การเรียนรู้ทางปฐมภูมิเป็นการเรียนรู้ที่สนิทสนมที่ฝังรากลึกมากกว่าการเรียนรู้จากทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์เฉพาะบทบาท ขาดความต่อเนื่อง

2. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีฐานะเท่าเทียมกันและมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกัน เป็นตัวแทนการกล่อมเกลாதงสังคมชั้นปฐมภูมิที่มีความสัมพันธ์ตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไป และมีอิทธิพลด้านการเมืองตลอดชีวิต กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้บทเรียนทางการเมืองขั้นต้นแก่บุคคล อีกทั้งยังสามารถหล่อหลอมให้เขามีความรู้สึกว่าเป็นคนจำพวกใด ชชาติพันธุ์ใด นับถือศาสนาใด เป็นต้น

3. สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน เป็นตัวแทนในการกล่อมเกลาทีเป็นทางการเมือง เป็นการกล่อมเกลาทีอยู่กึ่งกลางระหว่างปฐมภูมิกับทุตติภูมิ สถาบันการศึกษาทำหน้าที่กล่อมเกลาทีการเมือง 3 ทาง คือ

3.1 โดยจำลองรูปแบบสังคมการเมือง

3.2 ในทางตรง โดยการสั่งสอนจากครูบาอาจารย์ และบทเรียนต่าง ๆ

3.3 ในทางอ้อม เช่น การเคารพกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. สถาบันสื่อมวลชน ในสังคมสมัยใหม่สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกลาทีการเมืองมากขึ้น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นตัวการทำให้การสื่อสารเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ทางการเมืองจากรัฐบาลถึงประชาชน หรือจากกลุ่มคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง หรือแม้แต่มุมหนึ่งของโลกถึงอีกมุมหนึ่งเป็นได้อย่างง่ายดายมากขึ้น

5. สถาบันทางการเมือง เช่น รัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมืองถือเป็นตัวแทนในการกล่อมเกลาทีการเมืองทีเป็นทางการเมืองและมีลักษณะทุตติภูมิ มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำหน้าที่กล่อมเกลาทีการเมืองแก่ประชาชนพลเมืองโดยตรง และมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกคนรุ่นหนึ่งได้โดยผ่านกระบวนการทีเรียกว่า “การกล่อมเกลาทีการเมือง” (Political Socialization) กระบวนการนี้ถือว่เป็นตัวกลางทีเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วยกัน เป็นปัจจัยทีดึงเอาวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (สิทธิพันธ์ พุทธพูน, 2544)

ลิขิต ธีรเวคิน กล่าวถึงการสร้าง “วัฒนธรรมทางการเมือง” ว่า ต้องอาศัยกระบวนการดังนี้

1. ค่านิยมและปทัสสถานทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศรัทธาของประชาชนต่อรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องมั่นคง ประชาชนต้องเข้าใจข้อจำกัดและต้องอดทนอดกลั้นต่อความล่าช้า ต้องมีการรอมชอม ยอมให้โอกาสและเวลาในการพัฒนา

2. ระบบการอบรมสั่งสอน การกล่อมเกลารับรู้ในครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมสื่อมวลชน ตลอดจนรายการบันเทิงและสารคดี ต้องมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย

3. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีประสบการณ์ด้วยการร่วมปฏิบัติ เช่น การกระจายอำนาจให้อิสระท้องถิ่นให้ปกครองตนเอง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนรายการบันเทิงและสารคดี ต้องมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย

การพัฒนาวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ในสังคม ต้องมีการกล่อมเกลามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการกล่อมเกลากาทางการเมือง (Political Socialization) ซึ่งมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน

3.1 แนวสัมพัทธ์การเรียนรู้ (Cognitive Orientation) คือ ต้องรู้ว่าหลักการกระบวนการ รวมทั้งสิ่งที่ปรากฏเป็นวัตถุเกี่ยวข้องในทางการเมืองเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ตัวตนทางการเมืองของตนเอง” (Political Self) เช่น หลักการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแตกต่างจากเผด็จการอย่างไร นี่คือการเรียนรู้ว่าระบบการเมืองมีลักษณะอย่างไร โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ว่าสังคมหรือประเทศที่ตนอาศัยอยู่นั้นมีฐานอย่างไร กล่าวคือ เป็นรัฐเอกราช เป็นเมืองขึ้น เป็นประเทศมหาอำนาจ หรือเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นต้น นอกจากนั้น “ตัวตนทางการเมืองประชาธิปไตย” คือ ตนเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติ มีสิทธิหรือความจำกัดในสิทธิมากน้อยเพียงใด สรุปคือ ต้องรู้ว่าตนเป็นใครในทางการเมือง และทางวัตถุนั้น เช่น สัญลักษณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่รูปร่างของประเทศทางภูมิศาสตร์ ธงชาติ บุคคลสำคัญ ซึ่งล้วนเป็นแนวสัมพัทธ์การเรียนรู้ในทางการเมืองทั้งสิ้น

3.2 แนวสัมพัทธ์ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Orientations) ได้แก่ การถูกกล่อมเกลาสั่งสอนในครอบครัว โรงเรียน สถาบัน องค์กรสังคมและในสังคมโดยรวม ให้รักหรือปฏิเสธในสิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบ เช่น มีความรักชาติ ยกย่องเชิดชูชาติตน ไม่ชอบให้คนดูถูกประเทศ ดูหมิ่นวัฒนธรรมของตน มีความภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาของแผ่นดินตน หรือกล่าวหนึ่ง มีความผูกพันต่อเอกลักษณ์ที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมการเมืองนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ในแง่ของการมีสิทธิเสรีภาพ ไม่ชอบถูกกดขี่ รักความยุติธรรม ฯลฯ

3.3 แนวสัมพันธการประเมินและพฤติกรรมตน (Evaluative Orientation and Behavior) ถ้าบุคคลเรียนรู้และสร้างความผูกพันทางอารมณ์ที่จะปฏิเสธเผด็จการ เมื่อมีความพยายามที่จะยึดอำนาจโดยรัฐบาลเผด็จการ ก็จะประเมินและมีพฤติกรรมแสดงการต่อต้านเกิดขึ้น การกล่อมเกลารในส่วนนี้อาจเกิดจากการปลุกเร้าทางการเมือง เช่น การต่อต้านเผด็จการทุกรูปแบบ หรือการพยายามสถาปนาสังคมคอมมิวนิสต์ขึ้นให้สมบูรณ์ หรือแล้วแต่ว่าบุคคลจะถูกกล่อมเกลารไปในทางใด (ลิขิต อีรเวคิน, 2539)

กระบวนการทั้งสามขั้นตอนดังกล่าว จะมีสถาบันสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่เริ่มตั้งแต่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตย ให้โอกาสลูก ๆ แสดงความเห็น ขณะเดียวกันการกล่อมเกลารให้ข้อดีข้อเสียของระบบประชาธิปไตยรวมทั้งระบบเผด็จการ จนเกิดการผูกพันทางอารมณ์ และผลสุดท้ายจะนำไปสู่การตัดสินใจของสมาชิกในครอบครัวนั้น ในทางการเมืองนอกจากครอบครัวแล้ว โรงเรียน สถาบันศาสนา องค์กรในสังคม ก็มีบทบาทหน้าที่ดังกล่าวทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป การกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเรียนรู้ การสืบทอด เข้าใจ ตระหนัก อันนำไปสู่การสร้างเสริมและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันเหมาะสมตามวิถีประชาธิปไตย การกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสังคม โดยจะมีการวางแผนและกระทำการอย่างตั้งใจ ผ่านทางสถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ ดังรูปภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 1 แสดงการกล่อมเกลารทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความคิดและความเข้าใจต่อการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรในสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554)

ทินพันธุ์ นาคะตะ อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากประสบการณ์กับกระบวนการทางการเมืองในทุกขั้นตอนของชีวิต รวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนต่อการกล่อมเกลาวรรณธรรมให้เรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิหรือบทบาทของแต่ละบุคคลในการปกครอง (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2543)

คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” นั้น ลิขิต ชีระเวคิน ได้แปลไว้เมื่อ พ.ศ. 2529 เป็นภาษาอังกฤษว่า “Political Culture” ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมด และคำว่าวัฒนธรรมทางการเมืองก็มาจากการผสมคำระหว่าง “วัฒนธรรม” กับ “การเมือง” อันหมายถึงโดยกว้าง ๆ ว่า วัฒนธรรมที่มีต่อระบบการเมือง

แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เริ่มได้รับความสนใจจากนักวิชาการในช่วงทศวรรษ 1950-1960 และรุ่งเรืองสุดขีดในช่วงทศวรรษที่ 1980 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แนวคิดนี้ถือได้ว่าเป็นเทคนิคสำคัญที่ใช้อธิบายพฤติกรรมศาสตร์ (Behaviorism) ของผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี Gabriel A. Almond เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” ในปี ค.ศ. 1956 เป็นกรอบแนวคิดที่อยู่ในขอบข่ายความสนใจของนักวิชาการทั้งในสาขารัฐศาสตร์และสังคมวิทยาการเมือง ถือเป็นระบบการเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุกสังคมการเมืองจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองดำรงอยู่ จากนั้นก็มีการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นหลักคิดสำคัญที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับสังคมและได้ผสมกับเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เนื่อง ๆ จนวิวัฒนาการกลายเป็น “ค่านิยม” (Value) ในที่สุด (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2556)

วัฒนธรรมกับการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น วัฒนธรรมการเลือกตั้ง วิธีการเลือกตั้ง ความเชื่อในการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม เป็นต้น การเข้าถึงแนวคิดวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องมองวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองดังกล่าวเพียงอย่างเดียว แต่ควร

ศึกษาความแตกต่างจากวัฒนธรรมทั่วไป เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเริ่มต้นจากการอบรม
 กล่อมเกลามาทางสังคม ทั้งในและนอกครอบครัว

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ความเชื่อ ความรู้สึก
 การรับรู้และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อความเป็นไปของระบบการเมือง โดยเกิดจากการ
 ถ่ายทอดการเรียนรู้ในสังคมที่แตกต่างกันไป จนมีพฤติกรรมการแสดงออกหรือไม่มีพฤติกรรม
 การแสดงออกทางการเมืองก็ได้ โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะได้รับการปลูกฝังให้สมาชิกมี
 ความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ ตามสมาชิกอื่นในสังคมการเมือง ดังนั้น วัฒนธรรมทาง
 การเมืองจึงเป็นการสร้างความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ จากสถาบันในทางการเมืองต่าง
 ๆ ที่แปรผันต่างกันไปตามแต่ละสังคมการเมือง

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองตามแนวความคิดของนักวิชาการรัฐศาสตร์ Almond และ
 Verba นั้น ได้แบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็น
 วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบดั้งเดิม ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้ ไม่มีบทบาททาง
 การเมือง ไม่มีความคิดเห็น และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้กำหนดบทบาททางการเมืองให้
 ผู้ใด ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อเรียกร้องทางการเมืองระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง
 ประชาชนไม่สนใจต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏในสังคมตามจารีต
 ประเพณีดั้งเดิม ซึ่งปกครองกันแบบง่าย ๆ เช่น ชนเผ่าเงาะป่าซาไกและชนเผ่าผีตองเหลืองใน
 ประเทศไทย หรือประชาชนในสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะ
 ปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมแบบคับแคบในยุคสมัยใหม่ก็มี เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป ประชาชนก็
 ไปลงคะแนนเสียง เมื่อลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จแล้วก็ไม่ได้สนใจว่าใครจะได้เป็น
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้ติดตามการทำงานหรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง
 การเมืองแต่อย่างใด ถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโบราณที่ปรากฏในสังคมทางการเมือง
 ดั้งเดิม รวมถึงสังคมไทยด้วย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) เป็น
 วัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปในระดับ

หนึ่ง ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง ประชาชนได้ยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ แต่ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าเรียกร้องทางการเมือง ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้มีบารมี ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนา ความเชื่อที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีตอันเป็นอิทธิพลของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งมองว่ารัฐมีอำนาจเป็นผู้ปกครองเท่านั้น ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เพียงเชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะพบเห็นได้ในสังคมทางการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะประชาชนนิยมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี มีการตื่นตัวทางการเมือง ตระหนักรู้ในทางการเมือง มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง เห็นคุณค่าและความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าต้องควบคุม กำกับ และตรวจสอบผู้ปกครองให้ใช้อำนาจปกครอง เพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม จะพบเห็นได้ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบก้าวหน้าสูง และมีชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่มีจิตสำนึกทางการเมือง รวมทั้งมีความรับผิดชอบสูงเช่นในประเทศไทย ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในการเมืองไทยก็คือ ความเริ่มต้นตัวทางการเมืองไปทุกองคาพยพของสังคม โดยเฉพาะในประชาชนรากหญ้าหรือชนชั้นล่างของสังคมที่รู้ถึงสิทธิทางการเมือง รู้ว่าเมื่อพวกเขารวมตัวกันมากขึ้น จะยิ่งเพิ่มพลังในการเรียกร้องจากรัฐ พวกเขาพยายามจะเรียกร้องการเลือกตั้ง ต่อต้านการรัฐประหารหรือการที่ทหารจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง พวกเขาจะไม่ยอมที่จะถูกดูถูกว่าเป็นตัวถ่วงของประชาธิปไตยอีกต่อไป สถานการณ์แห่งการตื่นตัวและเรียกร้องนี้ ทำให้ “รัฐบาลไม่สามารถทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะจำยอมได้อีกต่อไป (พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์), 2560) ตามทัศนะของ Almond และ Verba นั้น เป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นชัดเจนไปในสังคมต่าง ๆ ประชาชนในสังคมการเมืองจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ เพราะในแต่ละสังคมการเมืองนั้น ประชาชนยังมีความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้ประชาชนมีจิตสำนึก

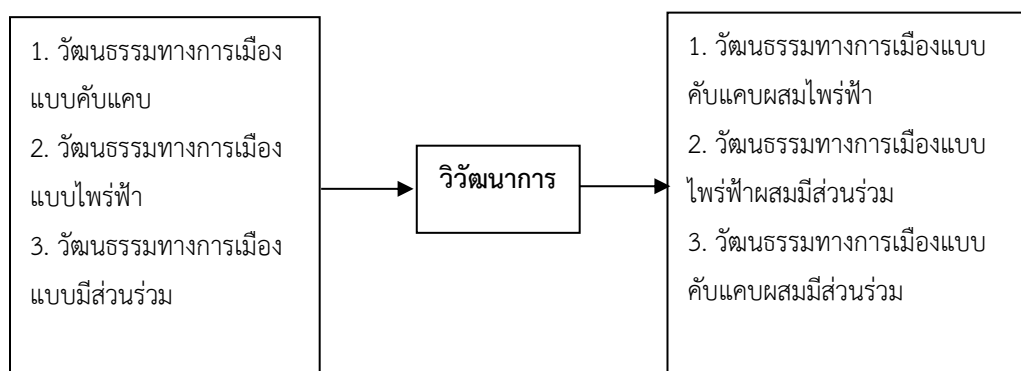
ทางการเมืองและความเข้าใจทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ในสังคมต่าง ๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (Mixed Political Culture) ได้แก่

3.1 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial – Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมแบบที่ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจในแบบดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่า หรือเจ้าของที่ดิน แต่ประชาชนเริ่มมีความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางแทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่ยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือไม่พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject – Participant Political Culture) ในวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง และมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งก็เฉื่อยชาไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยยังยอมรับในอำนาจรัฐบาลแบบปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีการผสมกันในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้การเมืองไม่มั่นคง เพราะว่าประชาชนในกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีจำนวนน้อย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วม ก็จะถูกกดดันจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ในสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้านั้น จะเน้นไปทางด้านอำนาจนิยม ถ้าหากในระยะยาวมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกทางการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่น พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าถูกผสมผสานกันขึ้น จะทำให้มีความโน้มเอียงไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม การจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามขึ้น มีความต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อาจจะมีอิทธิพลทำให้ประชาชนที่โน้มเอียงไปทางอำนาจนิยม เปลี่ยนท่าทีและทัศนคติ เกิดเป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544)

3.3 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial – Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนา

วัฒนธรรมทางการเมืองเพราะว่าประชาชนในประเทศเหล่านี้ ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเชื้อชาติศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางอำนาจนิยม ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับการปลุกเร้าเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ (ฉานทิธ สันตะพันธ์, 2559)

รูปภาพที่ 2 แสดงผังมโนทัศน์วิวัฒนาการวัฒนธรรมทางการเมือง

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน ได้อธิบายความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ให้ระบบการเมืองอันเป็นผลทำให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับรัฐ โดยการเชื่อฟังคำสั่งของประมุข และปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นการรักษาระเบียบของสังคมการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงในแนวทางของวัฒนธรรมทางการเมืองสมัยใหม่ ที่ได้รับ

อิทธิพลมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตก เพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ และสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการเมือง หากสังคมการเมืองใดที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมือง ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมนั้น ก็สามารถนำอุดมการณ์ทางการเมืองนั้น มาชี้นำเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน เพื่อบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้น (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2540)

สมบัติ อารังธยวงศ์ ได้อธิบายถึงความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า การที่สังคมการเมืองของประเทศกำลังพัฒนามีเพียงสถาบันทางการเมืองตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียว นั้น ถือว่ายังไม่เพียงพอที่จะส่งผลให้สังคมการเมืองพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ จึงจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างให้ประชาชนในสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องต้องกันมาสนับสนุนด้วย (สมบัติ อารังธยวงศ์, 2549)

ความสัมพันธ์ระหว่าง “การกล่อมเกลາทางการเมือง” กับ “วัฒนธรรมทางการเมือง”

การกล่อมเกลາทางการเมือง หรือ การเรียนรู้ทางการเมือง หรือสังคมประกิตทางการเมือง นั้น เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจศึกษากันมานานทั้งในด้านรัฐศาสตร์และด้านปรัชญา นักปรัชญาการเมืองมีทัศนะเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมืองว่าเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลสำหรับความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในแบบที่พึงปรารถนาของรัฐ การให้การศึกษาและการให้ประสบการณ์แก่สมาชิกเป็นวิธีการสร้างค่านิยมความเป็นพลเมืองที่เหมาะสม กระทั่งค่านิยมนั้นได้พิสูจน์คุณค่าจนได้รับการยอมรับจากสมาชิก ซึ่งค่านิยมของพลเมืองนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเสถียรภาพและความเป็นระเบียบของสถาบันทางการเมืองด้วย ก่อนจะวิวัฒนาการเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองเฉพาะในสังคมนั้น ๆ

ส่วนนักวิชาการทางรัฐศาสตร์มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสร้างการกล่อมเกลาทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และสนใจการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา (Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell, 1966) ซึ่งจะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้ หรือ

นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม หรือก่อให้เกิดการก่อตัวของ วัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ขึ้นมาได้ ในเชิงการวิเคราะห์ระบบการเมืองกระบวนการเรียนรู้ หรือการกล่อมเกลாதทางการเมืองนี้ ในแต่ละระบบการเมือง จะมีการสืบทอดวัฒนธรรมและ โครงสร้างของระบบการเมืองอยู่ตลอดเวลา และการสืบทอดดังกล่าวนี้ เป็นไปได้ด้วย กระบวนการกล่อมเกลาททางการเมือง การกล่อมเกลาททางการเมืองเป็นวิธีการที่สังคมส่งผ่าน ความโน้มเอียงทางการเมือง อันได้แก่ ความรู้ ทศนคติ ปทัสถาน และค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ สมาชิกใหม่ของระบบการเมืองรุ่นใหม่ ก็จะต้องแสวงหารูปแบบความโน้มเอียงเรื่องเกี่ยวกับการเมืองใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา อันจะมี ผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบการเมือง

การที่มนุษย์สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การปกครอง การเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้รับรู้เข้าใจแล้ว จะเกิด ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น การเรียนรู้นี้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นขั้น เป็นตอน เรียกว่า “กระบวนการ” ซึ่งกระบวนการกล่อมเกลาททางการเมืองเป็นการส่งผ่าน วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดำเนินการผ่านตัวการต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งจะทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้ ที่จะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของตนกับการเมืองให้เหมาะสม และช่วยผดุงวัฒนธรรมทาง การเมืองเดิมไว้ แม้ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว เช่น เกิด การปฏิวัติ กระบวนการกล่อมเกลาททางการเมืองก็สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เคยมีมา ก่อนขึ้นมาใหม่ได้

กระบวนการกล่อมเกลาททางการเมืองมีพื้นฐานจากการรับรู้ (Perception) ใน ระบบการเมืองรอบตัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีผลอย่างชัดเจนต่อทัศนคติและพฤติกรรม ทางการเมืองของปัจเจกบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่ความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientation) ที่ส่งผลให้ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ที่เกี่ยวกับระบบการเมืองมีการ ผันแปรได้ แต่กระบวนการทางการเมืองหรืออำนาจทางการเมืองอาจมีส่วนในการผดุงรักษา ส่งทอด แปลงรูป หรือสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองได้

อิทธิพลของการกล่อมเกลาททางการเมืองต่อแบบแผนเชิงพฤติกรรมของบุคคล มีส่วนสร้างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมทางการเมืองที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต ด้วยการกล่อม เกลาททางตรง (Direct Form) ซึ่งเป็นการอบรมกล่อมเกลาทหรือถ่ายทอดด้วยเนื้อหา (Content)

เกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของรัฐบาล รูปแบบของการปกครองประเทศ ลัทธิทางการเมือง เป็นต้น และการกล่อมเกลாதางอ้อม (Indirect Form) ที่เป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะเป็นไปในทางการเมือง ด้วยวิธีการเรียนรู้หรืออบรมกล่อมเกล่าที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองโดยตรง แต่มีอิทธิพลทำให้เกิดการพัฒนาตัวตนทางการเมือง (Political Self) ของบุคคลได้ การกล่อมเกลาทางการเมืองแบบนี้จะสร้างทัศนคติที่มีอำนาจทางการเมืองและจะติดตามตัวไปจนเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในที่สุด (Dawson, Richard E., and Prewitt, Kenneth, 1969) เช่น ความสัมพันธ์ในวัยเด็กที่มีต่อพ่อแม่ ต่อครู เป็นต้น จะพัฒนาเป็นความคาดหวังต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองต่อไปได้ หรือการสอนเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนให้นักเรียนในโรงเรียน หรือการที่เด็กรับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว เป็นต้น ก็ล้วนมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการเมืองของบุคคลทั้งสิ้น

ดังนั้น ในสังคมการเมืองที่เลือกเอาประชาธิปไตยมาเป็นรูปแบบในการปกครองสังคมการเมืองนั้น สิ่งที่ต้องตระหนักให้มากก็คือ ทำอย่างไรให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นซึมลึก (Instill) ไปสู่สมาชิกในสังคมการเมือง การศึกษาวิชาการพัฒนาการเมือง หากกล่าวในอีกมุมหนึ่งก็เป็นเรื่องของการศึกษาเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย ในจิตสำนึกของสมาชิกในสังคมการเมือง และในขณะเดียวกัน หากการพัฒนาการเมืองที่เป็นการสร้างสถาบัน เพื่อกล่อมเกล่าให้สมาชิกในสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ภาวะความทันสมัยทางการเมือง (Political Modernization) ก็จะมีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกรณีดังกล่าว เมื่อประชาชนต้องการที่จะตั้งใจที่จะแสดงออกอย่างชัดแจ้งถึงวัฒนธรรมการเมือง สังคมการเมืองก็จะต้องเตรียมพร้อมยอมรับ เพราะหากมีเช่นนั้นสังคมการเมืองจะกลายเป็นผู้บีบเค้นสมาชิกในสังคมการเมืองเสียเอง และสุดท้ายจะนำไปสู่ลักษณะทางการเมืองที่อันทิงตันเรียกว่า “ความผุพังทางการเมือง (Political Decay)” (Huntington, Samuel, 1969) ในท้ายที่สุด

สรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อคุณค่า ความเชื่อ ทัศนคติและแนวคิดทางการเมืองที่สั่งสมมากับบุคคลแต่ละยุคแต่ละสมัย จนกลายเป็นแบบแผนทางการเมือง โดยเป้าหมาย คือ

การบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางการเมืองของปัจเจกบุคคลอย่างมาก อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทางการเมืองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับการกล่อมเกลாதทางการเมือง กลุ่มชนชั้นรากหญ้า กลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มชนชั้นสูง จะมีแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันได้ และมีความโน้มเอียงต่อโครงสร้างทางการเมืองการปกครองต่างกันได้ เพราะความโน้มเอียงของบุคคลเกิดจากการกล่อมเกลาของตัวแทนในสังคมตั้งแต่ชั้นปฐมภูมิ คือ ครอบครัว เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เป็นต้น จนถึงขั้นทุติยภูมิ คือ โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ องค์การศาสนา สื่อมวลชน รวมถึงสถาบันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวกลางในการกล่อมเกลาคำคิด ค่านิยม พฤติกรรมทางการเมืองให้แก่สมาชิกในสังคมดังที่ปรากฏในสังคมไทยทุกวันนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2556). *วัฒนธรรมประมิตกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉานธิ์ สันตะพันธ์. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งไม่เคยถูกยกเลิก*. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2559 จาก <http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1014>
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). *ประชาธิปไตยไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (30 มิถุนายน 2554). *พื้นที่สาธารณะ*. *มติชนสุดสัปดาห์*, หน้า 51.
- บรรจง กลิ่นสงวน. (2547). *การกล่อมเกลาทิศทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์). (2560). *รัฐศาสตร์วัฒนธรรม : แนวคิด หลักการและกระบวนการทัศน์เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย*. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พฤทธิสาณ ชุมพล. (2547). *ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2539). *การเมืองการปกครองไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2544). *วัฒนธรรมทางการเมือง การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: วี .เจ. พรีเมียม.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2540). *การคลังและงบประมาณ*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2549). *การเมืองการปกครองไทย พ.ศ.1762-2500*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนู. (2544). *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell. (1966). *Comparative Politics : A Developmental Approach*. Boston: Little Brown.
- Dawson, Richard E., and Prewitt, Kenneth. (1969). *Political Socialization*. Boston: Little Brown and Co.
- Easton, David and Dennis, Jack. (1969). *Children in the Political System*. New York: McGraw – Hill.
- Huntington, Samuel. (1969). *Political Order in Changing Societies*. Connecticut: Yale University Press.
- Langton, Kenneth P. (1969). *Political Socialization*. Oxford: Oxford University Press.